

Асиметрии на превода
Мая Горчева, ПУ – филиал Кърджали

Ако разглеждаме преводите на българска литература като случай на „малка“ литература от периферията, то нейното (не)присъствие в езиково и културно хегемонния център може да се проследи и съответно оцени по измерими (статистически) показатели. Но в рамките на всяка култура, а в хегемонните още по-отчетливо, разделението между културния център с чисто естетически претенции и широкото потребление на преводни текстове изисква да се прецизира идеята за пазар. Очевидно прицелът е именно към този център, а за достъп до него е нужно не само качество на текстовете и превода, но и да бъдат представени с ясно формулирани естетически основания и оценки. При тази констелация критериите на пазара или данните губят значение. Подкрепата на институциите ще е решаваща, доколкото именно те могат да облекчат достъпа на автори и критици до културни центрове, но на пазара на ценностите ще се котира само естетически издържаният продукт. Рецепцията на един литературен текст не може да се изчерпи с показателите на пазара, а тъкмо от рецепцията в най-голяма степен зависи дали даден текст ще бъде приет с естетическите си качества или ще бъде оставен сам да намери място сред изобилното книгоиздаване.

Между превода и пазара посредник е критическото представяне и съответно усвояване, при което преводният текст се съотнася както с установените критически схеми, така и с представите за културата източник (т.е. разглежда се или според литературните си качества, или се отнася към „национално екзотичното“, или просто се игнорира).

Така формулираната теза се опира на редица конкретни случаи, които разкриват асиметрията между предполагаемите качества на даден преводен текст и последвалата рецепция в приемащата култура. Едновременно се проблематизират съотношенията в „малката“ култура, която изцяло концентрира ресурса си за „излаз“ на чуждия пазар, пропускайки преди това да пренареди своето поле според културната парадигма на културата-цел, на първо място пренебрегвайки решаването именно в своето пространство на теоретични проблеми, което би подпомогнало приемащата култура да структурира на свой ред ценностите ѝ. Това е основанието да тълкуваме разминаването между преводния текст и пазарното му явяване извън строго преводаческата практика, както извън възможността за противодействие от страна на пазара или институциите, а като ефект от разликите в критическите нагласи. Цялостна гледна точка е потърсена в „естетическата визия“, която според Франсоа Ост е отличителен белег на днешното отношение към превода, в контраст с преводите, подхранващи различните сфери на масовото потребление (François Ost. Traduire. Défense et illustration du multilinguisme. P., Fayard, 2009, p. 123).

The Asymmetry of Translation
Maya Gorcheva, Plovdiv University – Kardjali branch

The Bulgarian literature is an exemplar of a “small” literature from the periphery, very upset about the lack of foreign readers, and the proposed paper is an attempt to comment on its presence, or absence in the centers of cultural and linguistic hegemony.

The results of a recent research prove that the number of translated titles is not a small one. However, in every culture, and moreover in the hegemonic ones, there is a differentiation between the cultural core aspiring to exquisite esthetic values and the wide-audience consumption of translated texts that demands a more elaborate vision of ‘the market’. Obviously, the target of a ‘small’ literature is the mentioned core. The qualities of the text under translation and the translation are not sufficient, as they should be introduced to become accessible for the receiving culture, and the aim of the proposed study is to underline the crucial role of the critics for the reception of a literary work. The critical presentation and apprehension is assigned to provide the mediation between the translated text and the market and thus to help the source- and target-culture to understand each other. Actually, the critical evaluation attributes literary values to the translated text or classifies it under the peculiarities, or simply ignores it. The lack of satisfaction in the source-culture arises from the asymmetry of the original work and its reception or from the divergence between its critical evaluations in the source- and target-cultures.

The pattern of asymmetry is extracted from numerous cases. It seems that ‘small’ cultures concentrate on how to find a place on the foreign market and often miss to appropriately rearrange their own field of production and consumption beforehand and thus to make it comprehensible in the theoretical receptacle of the target-culture.

The observations are summarized under the sign of the ‘esthetic vision’ which, according to Ost, is a peculiarity of the contemporary attitude to translation, in contrast to the theory and practice of translation nurturing and nurtured by mass-consumption (cf. François Ost. *Traduire. Défense et illustration du multilinguisme*. P., Fayard, 2009, p. 123). Although there are no rules how to gauge the esthetic value, it seems to be the only guarantee for the long term presence of the ‘small’ literatures in the target-cultures, and in their source-cultures.